

ali pa s protjem pokrijejo ali pa se tudi na čelu z ilovico namažejo. Kolár svoj les v senco spravlja, da se od solnca ne razpoka.

Vidimo, kako tudi pri lesu natora gospodarji in da je treba dobro poznati natorne postavbe vsakemu, ki hoče prav z lesom gospodariti, in da ni vse eno, kje, kako in kadaj da se les seka. Razun teh pripomogljivev, terpežnost in sploh dobroto lesa ohraniti in povikšati, so v novejšem času našli še več reči, po katerih se ta namen doseže, pa so pretežke in preobširne, da bi se dale povsod rabiti in tudi mnogo denarja stanejo.

Janko P. Vijanski,
gojzdnarski akademikar.

Opomin gospodarjem.

Našim kmetovavcom je dobro znano, kako je lani krompir že na polji kali poganjal in celó nove krompirčke nastavljal. Silna vročina in suša ste ga, tako rekoč, pregnale, da že na polji, še sam ne dorašen, je nov sad rodil. To se je pozneje tudi v kletih (hramih) godilo, in vse to je morebiti tudi gnjilobe krivo, ki je letos še le pozneje tu in tam gospodarjem toliko krompirja vzela. Sploh v več krajih ni bil krompir za kuho dosti vreden, ker se mu je vès močec popačil. Naj tedaj letos gospodarji dobro pazijo, da za seme ne bojo takega krompirja jemali, ki je že lani zgodaj kali poganjal; tak krompir je bil pregan; ni še popolnoma dozorel in je že drugega rodil; ne bo tedaj tak za seme nič prida. Svetovali bi gospodarjem tudi, naj se spomladi ne prihitijo s sajenjem krompirja, ker po deževji v jeseni in obilnem snegu pozimi je dobila zemlja veliko moče, zavoljo ktere bode dalje merzla ostala, dokler je pomladansko solnce ne osuši in ogreje pa rodovitne ne naredi.

„Praž. Nov.“

Naravoslovna drobtinica.

Od častitega gospod L. D. so dobile „Novice“ sledeče vprašanje:

„Ali res solnce hodi nektero leto višje, nektero pa nižje, kar se vidi sv. Tomaža dan?“

„Naši kmetje pa to zmeraj bolj terdijo; morebiti le, kakor ovce tam čez plot skočijo, kjer je prva skočila; ali pa so tega res z lastnim poglédom prepričani.“

Po pogovoru z dvema, v teh rečeh zvedenima gospodoma moremo na to vprašanje le-to odgovoriti:

Človeku, kateri to terdi, naj se svetje, da naj na popolnoma ravnovažni (horizontalni) polici ali na oknu, ki je proti solncu obrnjeno, postavi navpično (senkreht) palčico, kake 4 pavce dolgo, in naj vsako leto na sv. Tomaža dan opoldne natanko zaznamva, kako daleč da senca od te palice seže. Če bo ta dan solnce eno leto višje šlo, bo gotovo senca te palčice krajša; če pa nižje, se bo senca podaljšala. Ondi, kamor konec sence vsako leto ta dan seže, naj se z olovko čerta napravi. Al ker bi bilo mogoče, da bi sv. Tomaža dan več let zaporedoma oblačen bil, naj si naš solnčogledec vsaki mesec ali vsakih 14 dni en dan izbere, in naj opoldne vsako leto natanko zaznamva, kako deleč senca palčice seže, zraven naj pa tudi pristavi dan, kdaj je pri vsaki senci čerto narisal. Tako naj skoz kakih 10 let ravná, in gotovo se bo popolnoma prepričal, da je bosa gori imenovana terditev.

Res je sicer po opazkah zvezdoglednih, da dolgost solnca, ako se po kakem oboku ekliptike od spomladanske pičice meri, je to in uno leto za kakošno stopnjaško minuto (Gradminute) krajša ali daljša; al to je tako majhen razloček, da ga proste oči, če bi bile tudi desetkrat orlove, nikdar nikoli zapaziti ne morejo, in le dobro zveden zvezdogled z najostrejšimi drobnogledi ga zasledí. Ako bi solnce res nektero leto nižje nektero višje stalo, bi bili zvezdogledi tako imenitno reč gotovo že zdavnej zapazili in pratike bi nam čudno prikazen ravno tako gotovo ozna-

novala kakor nam oznanjujejo do pičice vse druge premembe na nebu. Tudi iz tega se tedaj vidi, da je misel od nižjega ali višjega solnčnega hoda le zgolj — pomota.

V katerem mescu ljudje navadno najbolj merjó?

Star slovašk pregovor pravi: „Nastal marec, poberaš sa do hrobu starec!“ to je, pride sušec, pripravi se za grob starec. Al ne le starim ljudem je mesec sušec (marci) nevaren, temuč merljivost sploh je ta mesec večja kakor druge mesce. Tako pričajo statistični zapisniki. Od tisoč (tavžent) ljudi, ki leto in dan umerjó, jih umerje (po primeri od 50 let) mesca prosenca (januarja) 101, svečana 97, sušca 102, malega travna 98, velikega travna 81, rožnika 68, malega serpana 70, velikega serpana 78, kimovca 75, oktobra 69, listopada 75, grudna 86. Iz te tablice se vidi, da mesca sušca najbolj ljudje merjó, najmanj pa jih umerje v dveh poletnih mescih: mesca rožnika in malega serpana, v jeseni pa mesca oktobra (kozoperska). Merljivost mesca velikega serpana (avgusta) je pa v primeri s sledečima dvema mescoma večja, česar je huda vročina, veliko delo na polji, zlasti pa nezrelo sadje največ krivo.

„Slov. Nov.“

Ena resnična, druga pa pravlica.

Človek, ki mu serce ni celó zamerznilo za domače reči, se rad spominja tudi v poznejih letih, kar je doživel ali saj slišal v mladosti svoji. Ko sem unidan bral v „Novicah“ od junaških štajarskih žen, mi je živo v spomin prišla prigodba na blejskem jezeru, ko so se pod Francozom tukajšne žene ravno tako serčno obnašale kot njih sestre na dolnjem Štajarskem. Podam jo „Novicam“, zraven pa še neko pravlico.

Serčne Blejke.

Mnogo že se je pisalo od blejskega jezera in njegove okolice v naših „Novicah“. Ni mi pa znano, da bi bil kdo omenil prigodbo, ktera se je godila ondod ob času, ko je bila naša domovina v oblasti Francozov. Naj jo tedaj povem jez, kakor sem jo slišal iz ust svojih rajncih staršev, kateri so sami pričijoči bili in vidili z lastnimi očmi, kar se je godilo.

Bilo je zjutraj, dan sopraznika v postu — leto mi ni znano, zakaj prosti kmet si tega ne vtisne v spomin — ko so bili ljudje sosednih vasi, kakor je na Gorenskem dandanašnji še navadno, se obilno zbrali k sv. maši pri Materi Božji na jezeru. Po maši se podajo v ladije proti domu. Al ko privesljajo blizu ladiša pri kapelici, zapazijo množico francozkih oficirjev, in med njimi enega z vago, s katero so mislili dragocenosti cerkvenega zaklada vagati in berž ko ne med seboj deliti, kakor se je že pri nekterih drugih cerkvah zgodilo. Al komaj domači to zapazijo, kar z enim glasom zavpijejo: „Mater Božjo hočejo oropati, nazaj vozite!“

In v tem hipu se vernejo vse ladije k cerkvi nazaj. Tri junaške žene (imena njih sem pozabil), leté, ko so zaperte vrata s silo odperle, v zvonik, in začnejo plat zvona bítí. To slišati hitijo ženske od vseh strani skupaj, in ob kratkem je bilo ženstva ob jezeru, da se je vse terlo, s kolmi, gnojnimi vilami, cepci, motikami itd. Slišal sem, da so bili možje iz daljnih vasi v ženski obleki od zadaj, posebno pri Zazeru po hribcih in v Nogradu pod gradom, da jim pomagajo, ako bi treba bilo. Al dekleta in žene same se junaško obnašajo. Francozi vidši, da od te strani nič ne opravijo, se urno podajo pod Želčami pod grad proti Ribču, da bi se od te strani pripeljali na otok. Pri ti priložnosti se je posebno nekdanja vlastnica blejskih toplic Burjovka kaj serčno vèdla; konja nekega Francoza, ki je na vso moč jahal, je za berzdo prijela in mu jo izsnela rekoč: „Stoj! če ne, bo druga“ (njene lastne besede).